

MAŁGORZATA PÓŁTORAK
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku

Z działalności Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w latach 2018–2019

Jednym z zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2018 poz. 2067 ze zm.), art. 91 ust. 4 pkt 8, jest upowszechnianie wiedzy o zabytkach, mające wzmacniać dziedzictwo kulturowe i świadomość społeczną dotyczącą wartości zabytków danego województwa. Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków w latach 2018–2019 podejmował szereg działań w tym kierunku.

W 2018 r. prof. Małgorzata Dajnowicz – Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków – wpisała do rejestru zabytków województwa podlaskiego znaczącą liczbę obiektów w stosunku do lat poprzednich – 2017 czy 2016 r. Rekordowa okazała się także dotacja Podlaskiego WKZ w 2019 r. na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy podlaskich zabytkach. Podlaski WKZ pozyskał na ten cel 2,27 mln złotych na rok 2019. To prawie dziewięć razy więcej niż w roku 2018 i najwięcej w historii funkcjonowania Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku.

Ważnym wydarzeniem dla Podlaskiego WKZ, prof. Małgorzaty Dajnowicz, było uhonorowanie jej odznaczeniem „Zasłużeni dla Kultury Polskiej” w dniu 23 listopada 2018 r. podczas gali „Kocham zabytki. 100-lecie służb konserwatorskich w Polsce” w Filharmonii Narodowej w Warszawie. Odznaczenie wręczali: prof. Piotr Gliński, Wicepremier, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, i prof. Magdalena Gawin, Generalny Konserwator Zabytków, Podsekretarz Stanu w MKiDN.

Kolejną uroczystością, związaną tym razem z opieką nad zabytkami naszego województwa, była gala „100 Pomników Historii na 100-lecie odzyskania niepodległości”, która odbyła się w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej w Warszawie dnia 10 grudnia 2018 r. Podczas uroczystości Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda wręczył rozporządzenia potwierdzające ustanowienie 14 Pomników Historii. Ten zaszczytny tytuł otrzymał między innymi zespół kościoła pw. Chrystusa Króla i św. Rocha w Białymstoku.

18 lutego 2019 r. w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku zostało zorganizowane sympozjum „Pomniki Niepodległości”. Wzięła w nim udział Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków prof. Magdalena Gawin, a także przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, osoby duchowne, pracownicy instytucji związanych z kulturą i miłośnicy zabytków. Sympozjum wpisywało się w obchody setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Białystok i miało na celu upowszechnienie i pogłębienie wiedzy o powstałej w okresie międzywojennym architekturze województwa podlaskiego.

1. Prof. Małgorzata Dajnowicz z wiceminister Magdaleną Gawin podczas sympozjum „Pomniki Niepodległości” w WUOZ w Białymstoku
Prof. Małgorzata Dajnowicz with Vice-Minister Magdalena Gawin attending the “Monuments of Independence” symposium at the Voivodeship Office for the Protection of Monuments (WUOZ) in Białystok

W związku z wręczeniem złotych odznak „Za opiekę nad zabytkami” pięciu kapłanom zaangażowanym w opiekę nad dziedzictwem sakralnym naszego województwa, 18 kwietnia 2019 r. odbyła się uroczystość w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku. Wśród odznaczonych znalazło się czterech proboszczów katolickich: z archidiecezji białostockiej – ks. prał. Tadeusz Żdanuk, proboszcz bazyliki mniejszej pw. św. Rocha w Białymstoku, z diecezji łomżyńskiej – ks. Jarosław Stefaniak, proboszcz parafii pw. Trójcy Przenajświętszej w Tykocinie, z diecezji drohiczyńskiej – ks. kan. Jan Bałdyga, proboszcz parafii św. Józefa i św. Antoniego w Boćkach, z diecezji ełckiej – ks. prał. Zbigniew Bzdak, proboszcz ba-

zyliki Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Sejnach oraz duchowny prawosławny – ksiądz Mirosław Niczyporuk, proboszcz parafii prawosławnej Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Boćkach. Odznaki są przyznawane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego między innymi na wniosek Podlaskiego WKZ.

2. Uroczystość wręczenia złotych odznak „Za opiekę nad zabytkami” w WUOZ w Białymstoku
**Ceremony of presenting golden badges "For the Protection of Historical Monuments"
at WUOZ in Białystok**

Aleja przydrożna przy ul. Browskiej w Białowieży jest pierwszym zabytkowym traktem komunikacyjnym, który znalazł się w wojewódzkim rejestrze zabytków decyzją o wpisie do tego rejestru Podlaskiego WKZ z dnia 24 maja 2019 r. Obecna ul. Browńska to trakt pochodzący co najmniej z XVI w. Sama droga była jedną z głównych biegnących przez Białowieżę. Istniejąca wzdłuż niej aleja 104 drzew wpisuje się w tradycję obsadzania drzewami ważnych szlaków komunikacyjnych.

Profesor Małgorzata Dajnowicz w czerwcu 2019 r. wydała zalecenia konserwatorskie dla placu Stefana Czarnieckiego, Starego Rynku oraz skweru przy pomniku Orła Białego w Tykocinie, mieście, które nazywane jest perłą baroku na Podlasiu. W tym samym miesiącu Podlaski WKZ był obecny przy odbiorze prac konserwatorskich w kościele pw. Trójcy Przenajświętszej w Tykocinie. Jest to świątynia, która cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców i turystów. Po konserwacji na swoje miejsce wróciła unikatowa w skali kraju chrzcielnica z połowy XVIII w.

Utworzenie pierwszego w województwie podlaskim Parku Kulturowego w Bohonikach ogłoszono dnia 18 czerwca 2019 r. w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku. Obecni w trakcie tej uroczystości byli m.in.

prof. Magdalena Gawin – wiceminister kultury, Generalny Konserwator Zabytków, Bohdan Paszkowski – wojewoda podlaski, władze miasta i gminy Sokółka, przedstawiciele Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej, społeczność miejscowości Bohoniki. Park Kulturowy w Bohonikach stanowi pierwszą taką formę ochrony w województwie podlaskim i ma zwiększyć atrakcyjność turystyczną tego miejsca.

3. Dzień ogłoszenia decyzji o utworzeniu pierwszego w województwie podlaskim Parku Kulturowego w Bohonikach
Day of the announcement of the Cultural Park in Bohoniki, the first in the voivodeship of Podlasie

Pod nadzorem Podlaskiego WKZ dokonano oględzin części ogrodzenia mizaru w Bohonikach oraz wydano zalecenie konserwatorskie w związku ze złożonym przez właściciela wnioskiem dotyczącym tego ogrodzenia. Mizar otoczono murem z betonu, wykonanym w 1947 r., z bramą wejściową i furtkami po obu jej stronach.

Upowszechnianie wiedzy o zabytkach to także udział Podlaskiego WKZ w wielu świętach i uroczystościach, jakie odbywają się na terenie województwa podlaskiego. Przykładem może być uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła w parafii prawosławnej w Samogródzie, gdzie znajduje się drewniana cerkiew z XIX w.

Na wystawie zatytułowanej: „Obiekty modernistyczne województwa podlaskiego”, otwartej 1 lipca, zaaranżowanej w holu parteru zabytkowego pałacu Hasbacha, mieszczącego Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku, w tym roku znalazło się 17 wyjątkowych budowli epoki modernizmu. Są to m.in. budynki sakralne, użyteczności publicznej, domy mieszkalne. Zapraszamy do obejrzenia ekspozycji podczas godzin prac tutejszego urzędu.

4. Otwarcie wystawy „Obiekty modernistyczne województwa podlaskiego” w WUOZ w Białymstoku
Opening of the exhibition: “Modernist objects in the voivodeship of Podlasie”
at WUOZ in Białystok

Ważnym wydarzeniem związanym z dotacjami Podlaskiego WKZ na zabytki w roku 2019 było uroczyste wręczenie umów właścicielom zabytków. W dniu 26 czerwca w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku zostały podpisane umowy z osobami, które otrzymały to wsparcie. Dotacja została podzielona, w różnych kwotach, między 53 podmioty. Podlaski WKZ zwrócił uwagę na fakt, że zostały dofinansowane „bardzo różne zabytki. Najwięcej środków przeznaczaliśmy na zabytki sakralne, zarówno kościoły katolickie, jak i cerkwie – dlatego że stanowią one najwyższy odsetek zabytków w województwie podlaskim, ale również dofinansowaliśmy obiekty prywatne”.

Kolejnym ważnym wpisem do rejestru zabytków nieruchomości województwa podlaskiego w 2019 r. jest pawilon gościnny wschodni przy Pałacu Branickich w Choroszczy. Jest to murowana oficyna, pamiętająca czasy Branickich. Pawilon ten zniszczony został w czasie I wojny i odbudowany w latach trzydziestych XX wieku.

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Białymstoku otrzymał dnia 10 sierpnia 2019 r. tytuł „Honorowego Mieszkańca Domu przy Placu Czarnieckiego 10 w Tykocinie” w uznaniu szczególnych zasług w zachowaniu materialnego i duchowego dziedzictwa obiektu.

Wakacje to czas odpoczynku, ale i czas odkrywania nieznanych miejsc na mapie naszego województwa. Profesor Małgorzata Dajnowicz przypomniała w swojej wypowiedzi dla mediów, iż wiele osób poszukuje na własną rękę śladów przeszłości, bez odpowiednich pozwoleń, co jest niezgodne z prawem, a także poinformowała, że pozwolenia na takie działania można uzyskać w Wojewódz-

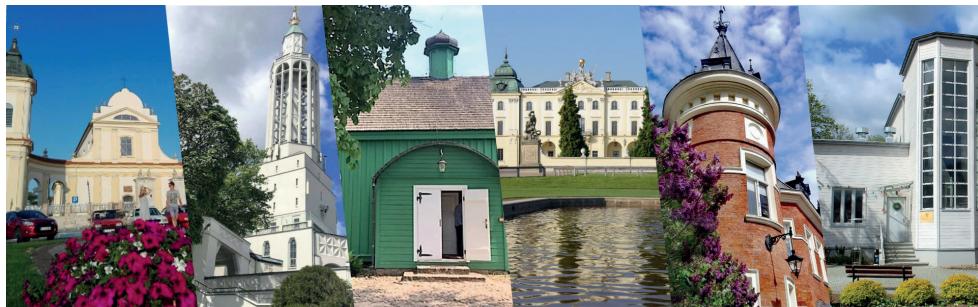
5. Uroczyste wręczenie umów dotacyjnych PWKZ właścicielom zabytków
Ceremony of the presentation of the Podlaskie Voivodeship Conservator of Monuments grant agreements to owners of historical monuments

kim Urzędzie Ochrony Zabytków w Białymstoku i jego delegaturach w Łomży i w Suwałkach.

W sierpniu 2019 r. władze Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku zostały poproszone o przeprowadzenie analizy historycznej Pałacu Branickich w Białymstoku i wskazania do konsultacji najwłaściwszej lokalizacji windy, którą chciałyby zamontować w tym zabytkowym budynku. Podlaski WKZ zauważył, że „sama zasadność windy jest jak najbardziej do przyjęcia, ponieważ jest to obiekt użyteczności publicznej służący studentom i turystom. Dopuszczamy samą koncepcję windy. Mogłaby być zarówno we wnętrzu, jak i na zewnątrz pałacu. Bardziej zasadna byłaby forma zewnętrzna. Nowoczesna, lekka konstrukcja, która byłaby częścią, ale w miejscu przebudowań dziewiętnastowiecznych, a najlepiej dwudziestowiecznych. To nie obejmuje oczywiście korpusu głównego”. Równoległe do przygotowania propozycji umieszczenia windy w pałacu trwają prace i rozmowy na temat właściwego remontu ogrodu otaczającego ten obiekt. Pałac Branickich w Białymstoku był w tym roku rekomendowany przez Podlaskiego WKZ w konkursie „Zabytek zadbane”. Nadzór nad konkursem w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego sprawuje Generalny Konserwator Zabytków.

Szczególną troską prof. Dajnowicz otacza zapomniane, piękne podlaskie dwory, których szczególnie dużo jest na terenie ziemi łomżyńskiej. W okresie wiosenno-letnim miały miejsce wizytacje w wielu obiektach tego typu, spotkania z właścicielami i rozmowy dotyczące ochrony dworów i możliwości uzyskania na ten cel funduszy.

„Szlakiem drewnianych świątyń” to niezwykle reportaże o podlaskich zabytkowych drewnianych świątyniach katolickich i prawosławnych, zrealizowany przez białostocki oddział Telewizji Polskiej i wyemitowany w lipcu 2019 r. Do produkcji materiału wykorzystano zasoby znajdujące się w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Białymstoku.

PODLASKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW
W BIAŁYMSTOKU

WAKACJE z ZABYTKAMI

6. Logo audycji „Wakacje z zabytkami” emitowanej na antenie Polskiego Radia Białystok
Logo of the “Vacations with Historical Monuments” programme broadcast
by Polish Radio Białystok

Kolejnym działaniem upowszechniającym wiedzę na temat zabytków naszego województwa była emitowana na antenie Polskiego Radia Białystok w sierpniu 2019 r. audycja „Wakacje z zabytkami”. Relacje przygotowali dziennikarze Polskiego Radia Białystok i dotyczyły one ciekawych obiektów sakralnych zarówno katolickich, jak i prawosławnych w województwie podlaskim. Mowa była o historii świątyń, jak i o znajdujących się tam cennych obrazach, relikwiach i pamiątkach. Audycji towarzyszył konkurs dla słuchaczy, w którym nagrodą była publikacja pt. *Neogotyckie kościoły województwa podlaskiego* z serii „Nasze Dziedzictwo” pod redakcją Grzegorza Ryżewskiego, wydana przez Fundację Ochrony Zabytków „Na Rubieży”. Publikacja sfinansowana została przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wielkim wyróżnieniem dla prof. Małgorzaty Dajnowicz było otrzymanie od Metropolity Białostockiego Arcybiskupa Tadeusza Wojdy SAC dnia 1 sierpnia 2019 r. listu uznania za ochronę zabytków województwa podlaskiego i opiekę nad nimi, zawierającego następujące słowa: „na Podlasiu znaczną część stanowią świątynie wpisane do Rejestru Zabytków [...]. Pragnę z całego serca podziękować za wkład i zaangażowanie w ochronę dziedzictwa kulturowego”.

W dniu 3 sierpnia 2019 r. miały miejsce obchody dorocznego święta Sabantuj w Kruszynianach, podczas którego można było poznać zwyczaje i tradycje społeczności tatarskiej na Podlasiu. We współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Białymstoku powstała wystawa, zaprezentowana w tym czasie w Kruszynianach, dokumentująca osadnictwo polskich Tatarów na terenach województwa podlaskiego.

Budynek administracyjny w Zespole Browaru Dojlidy w Białymstoku, który pochodzi z 1901 r., ma szansę zostać wpisany do rejestru zabytków. 26 sierpnia odbyły się oględziny obiektu z udziałem Podlaskiego WKZ. Czerwona willa, czyli budynek administracyjny w zespole białostockiego browaru, wybudowana została w 1901 r., przez lata mieszkali w niej pracownicy browaru. Dziś to jeden z najlepiej zachowanych i zadbanej zabytków z czasów carskich w mieście, wyróżniająca się ciekawą historią, wyjątkową architekturą, walorami artystycznymi i naukowymi. Na niektórych ceglach są jeszcze inskrypcje w języku rosyjskim, na elewacji zachowały się też dwie gwiazdy piwowarskie – dawne symbole cechu piwowarów.

Profesor Małgorzata Dajnowicz podczas wizyty w pokamedulskim klasztorze na Wigrach, nazywanego „perłą Suwalszczyzny”, oceniła stan zachowania jednego z ołtarzy, którego konserwacja odbywa się ze środków PWKZ.

Kolejne prace w województwie podlaskim, polegające na przywróceniu dawnej świetności zabytkom, związane są z dworcem kolejowym w Białymstoku. Podlaski WKZ zorganizował 3 września dla przedstawicieli podlaskich mediów wspólne zwiedzanie i oglądanie obiektu dworca w trakcie prac modernizacyjnych, które zakończą się jesienią 2020 r. Budynek będzie nawiązywał do czasów carskich, jednocześnie będzie nowoczesny i dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Nie tylko dworzec w Białymstoku przechodzi ważne prace modernizacyjne, ale także dworzec kolejowy w Grajewie, pochodzący z 1875 r. Podczas oględzin dworca grajewskiego, w związku z wnioskiem o zalecenia dotyczą-

7. Prof. Małgorzata Dajnowicz podczas odbierania nagrody Marszałka Województwa Podlaskiego
Prof. Małgorzata Dajnowicz receiving the award of the Marshal of the Voivodeship of Podlasie

ce stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, Podlaski WKZ oświadczył, że „teraz dworzec PKP w Grajewie ma szansę na nowo zostać wizytówką pogranicza podlasko-mazowieckiego”.

Profesor Małgorzata Dajnowicz wraz z Bohdanem Paszkowskim, wojewodą podlaskim, we wrześniu 2019 r. odbyła wizytę studyjną na szlaku podlaskich zabytkowych świątyń, odwiedzając Sokółkę, Różanystok i Janów.

Ważnym wyróżnieniem, związanym z zaangażowaniem w upowszechnianie i ochronę kultury województwa podlaskiego, było wręczenie w dniu 30 września 2019 r. Podlaskiemu WKZ nagrody Marszałka Województwa Podlaskiego Artura Kosickiego za lata 2018–2019 na uroczystej gali w gmachu Opery i Filharmonii Podlaskiej – Europejskiego Centrum Sztuki.